

جامعه‌شناسی پدیدارشناسانه درک معنای دوستی

(نمونه موردی دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهر مشهد)

مجید دانایی^۱

حسین بهروان^۲

سیمین فروغزاده^۳

چکیده

در این پژوهش، معنای دوست دختر در بین پسران دبیرستانی شهر مشهد با استفاده از رویکرد معناکاوی و تفسیرگرایی بررسی شده است. داده‌های کیفی این پژوهش با استفاده از مصاحبه عمیق، بر اساس نمونه‌گیری هدفمند، با معیار اشباع نظری با ۸ تن از مشارکت‌کنندگانی که تجربه دوستی با جنس مخالف داشتند، به دست آمده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از روش پدیدارشناسی و تکنیک عملیات واحد معنایی، خوشه‌بندی و مقوله‌بندی، معنای تعمیمی و تفریدی دوستی انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که دوستی در وجه تعمیمی، کنجکاوی و لذت‌بردن از زیبایی دختران است و در موارد دیگر نشان دادن قدرت به سایر دوستان، ارتباط جنسی، گریز از تنهایی و همگونی اخلاقی و عاطفی است. عام‌ترین روش ارتباط تلفنی و بارزترین نتیجه دوستی مانع شدن از پیشرفت در زندگی است. برخلاف نگرش‌های موجود در بین مسئولان و خانواده‌ها که به دوستی با دختر بیشتر نگاه جنسی دارند، دوستی‌ها بیشتر به دلیل کنجکاوی و در ابتدا زیبایی جنس مخالف، بدون توجه به لذت جنسی صورت می‌گیرد.

واژگان کلیدی: دوستی با جنس مخالف، پدیدارشناسی، مهر و محبت، کنجکاوی، زیبایی

۱. عضو پاره وقت گروه علوم اجتماعی جهاد دانشگاهی مشهد و دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه دانشگاه فردوسی مشهد mdanayi@yahoo.com

۲. استاد جامعه‌شناسی - مرکز مطالعات اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد behrovan@um.ac.ir

۳. عضو هیأت علمی گروه پژوهشی علوم اجتماعی جهاد دانشگاهی مشهد Foroughzadeh.simin@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۹/۱ پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۷/۱۶

بیان مسئله

اصولاً ایران جامعه‌ای است که در آن تغییرات اجتماعی با آهنگ سریعی در حال رشد است (مظلوم خراسانی، ۱۳۸۱). بنابراین، تغییر رفتار نوجوانان امری بدیهی است و باید با دقت مد نظر قرار گیرد. اما هنگامی که از روابط دختران و پسران به عنوان آسیب اجتماعی یاد می‌شود، منظور توجه افراد جامعه به نادیده گرفتن و تهدید ارزش‌های اجتماعی (میلز، ۱۳۸۱) است که توسط جوانان صورت می‌گیرد، یا شرایطی است که مشکل‌زا، شایع و قابل تغییر است که باید آن را تغییر داد (لوزیک، ۱۳۸۳). این شرایط موجب نابسامانی در جامعه می‌شود. «مطالعه نابسامانی، اختلال و عدم هماهنگی و تعادل در کارکردهای مربوط به کالبد حیات اجتماعی انسان‌ها» (صدیق سروستانی، ۱۳۸۷: ۱۰) برای هر جامعه‌ای ضروری است. این روابط به خاطر پنهانی بودن، غیرعادی و ناپخته بودن، به دور از هر گونه شناخت کافی است و به صورت هیجانی و رویاهای غیرواقعی بروز می‌کند (دشتی، ۱۳۸۷) و نقش عقل و منطق در این قبیل روابط کم‌رنگ است (سلماسی، ۱۳۸۱)، به همین جهت موجب آسیب در جامعه می‌شود. اصولاً تمایل به جنس مخالف، گرایشی است که کم و بیش در سنین نوجوانی و جوانی رخ می‌دهد. این دوران اوج بروز احساسات و هیجان زودگذر و عشق‌های رمانتیک است.

به طور کلی، فهم کنش‌های نوجوانان مخصوصاً در حوزه روابط با دوستان به خاطر خلاق بودن امری دشوار است. به همین جهت، این دسته از کنش‌ها ناشناخته مانده‌اند. بزرگسالان از یک سو به دلیل فاصله اجتماعی و روانی با فرزندان خود و همچنین به علت ناشناخته بودن ابعاد و وجوه مختلف مقوله دوستی و عدم تحقیق و آگاهی در این مسئله، نتوانسته‌اند در اطلاع‌رسانی و کمک به جوانان درگیر این مسائل، نقش مثبتی بر عهده بگیرند (شیخی کوهسار، ۱۳۸۷). بزرگسالان به خاطر برداشت خود از روابط با

جنس مخالف با نوجوانان رفتار قهری دارند در مورد این مسائل خانواده بیشترین رفتار قهری را بروز می‌دهد (هیرسچی، ۱۹۹۶) و با افزایش کنترل بیرونی، روابط به صورت پنهانی و بدون نظارت خانواده انجام می‌شود (قاینی، ۱۳۸۶). تداوم این رویه منجر به افزایش آسیب‌های فردی و اجتماعی خواهد شد.

پسران و دختران برای دوستی با غیرهم‌جنس معنای متفاوتی قائل هستند. این دوستی‌های کوتاه‌مدت و احساسی تأثیر عمیقی بر دانش‌آموزان و فعالیت‌هایشان دارد. آگاهی از معنای دوست دختر در ذهن پسران دانش‌آموز به منظور تنظیم ارتباط دخترها و پسرها ضروری است. از سوی دیگر، نوجوانان در سنین تحصیل قرار دارند، در اغلب موارد دانش‌آموزان با درگیری ذهنی و عاطفی ناشی از دوستی از اهداف تحصیلی خود بازمی‌مانند و از سوی دیگر رفتارهای پرخطر در این افراد افزایش می‌یابد.

در زمینه رابطه دوستی پسران با دختران، آمار رسمی در ایران وجود ندارد؛ اما آمارهای غیررسمی در قالب نتایج گزارش‌های تحقیقی، صفحه حوادث روزنامه‌ها و . . . حاکی از فراگیر شدن این پدیده در میان جوانان است (ایلنا، ۱۳۹۰/۷/۱۷). به نظر می‌رسد افزایش دوستی‌ها در نتیجه تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها از نسلی به نسل دیگر به وجود آمده است. تغییر نگرش‌ها، ارزش‌ها و به دنبال آن رفتار ایرانیان به‌ویژه جوانان، در بسیاری از تحقیقات اجتماعی به‌صراحت بیان شده است (آزاد و دیگران، ۱۳۷۹؛ اینگلهارت، ۱۳۸۳؛ عبداللهیان، ۱۳۸۳؛ احمدنیا و دیگران، ۱۳۸۳؛ طالبان و دیگران، ۱۳۸۹). این پدیده در صورتی که رها شود و با دقت مدیریت نشود تأثیرات ساختی بر بسیاری از نهادهای اجتماعی می‌گذارد و می‌تواند به مرور نهاد ازدواج و خانواده را با چالش‌هایی مواجه کند. افزایش تعداد مجردها و سن ازدواج، افزایش نرخ طلاق، کاهش نرخ ازدواج، افزایش

فرزندان نامشروع، ناسازگاری‌های زناشویی و خانوادگی از جمله آثار نامطلوب این پدیده است (فیرینگ و فورمن، ۲۰۰۰: ۲۹۵ به نقل از موحد و دیگران، ۱۳۸۵).

فهم این مسئله از بعد آموزشی و جامعه‌پذیری نیز اهمیت دارد. نهادآموزش همواره دوشادوش خانواده مسئولیت انتقال و تقویت ارزش‌ها و هنجارهای جامعه را بر عهده داشته است. این مسئولیت موجب پیدایش و تعمیق انتظارات جامعه از این نهاد شده است. بی‌شک عدم پاسخگویی به چشمداشت‌های جامعه از سوی نهادی با این وسعت و اهمیت، ذهنیت منفی را در میان اعضای جامعه ایجاد می‌کند.

گذشته از این، آموزش و پرورش وظیفه دارد عوامل مخلّ بر عملکردهای پرورشی و آموزشی خود را شناسایی کند و از آنجا که ضعف در درونی کردن ارزش‌ها و دین‌داری دانش‌آموزان می‌تواند زمینه ارتباط ناسالم با جنس مخالف را فراهم کند و این مسئله بعضاً صدمات جبران‌ناپذیری بر دانش‌آموز و نهایتاً جامعه وارد می‌کند، لذا انجام این پژوهش با اهدافی که در پی آن است، یعنی آگاهی از ادراک پسران دانش‌آموز از دوستی با غیرهمجنس، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

ادبیات پژوهش

دوست دختر از منظر مفهومی از مصادیق کجروی است که در لغت به معنای گناه، جرم و خطاست (عمید، ۱۳۶۹: ۳۰۲). در جامعه‌شناسی، به چهار صورت از واژه کجروی استفاده شده است: «کجروی به عنوان رفتار انحرافی ۲- کجروی به عنوان نقض قانونی مشخص ۳- کجروی به عنوان ویژگی خرد فرهنگ ۴- کجروی به عنوان مسئله اجتماعی» (کاو، ۱۹۶۳: ۴۴).

بررسی پیشینه‌های تجربی داخلی نشان می‌دهد تحقیقات انجام‌شده از زوایای مختلف به موضوع پرداخته‌اند. بعضی از آنها نگرش والدین را نسبت به ارتباط میان دو جنس در میان فرزندانشان بررسی کرده‌اند و بعضی دیگر دلایل دوستی را از منظر پسران مطالعه کرده‌اند. یکی از این تحقیقات نشان می‌دهد نسل‌های پیشین به مقوله دوستی با جنس مخالف نگرش منفی‌تری داشته‌اند. نگرش والدین نسبت به پسرانی که دوست دختر دارند منفی است و با افزایش مذهبی بودن والدین، این نگرش منفی‌تر می‌شود و دوستی‌ها را پدیده نوظهوری می‌دانند که در پی تغییرات ارزشی و نگرشی به وجود آمده است (یوسفی و دیگران، ۱۳۸۶؛ موحد و دیگران، ۱۳۸۶).

پسران نسبت به دختران نگرش مثبت‌تری به دوستی و رابطه با جنس مخالف دارند و برای برقراری ارتباط تلاش بیشتری می‌کنند (جوکار، ۱۳۸۳)؛ و به شیوه‌ای متفاوت از نسل‌های پیشین به مقوله دوستی با جنس مخالف می‌اندیشند و عمل می‌کنند. داشتن ارتباط با جنس مخالف را به شیوه‌های مختلف ضروری پنداشته و شیوه جدید زندگی در عصر مدرن تفسیر کرده‌اند. فشار هنجاری ماهواره به این پدیده دامن می‌زند و تلفن همراه آن را تسهیل می‌کند. پیامد عمده آن بازاندیشی در جهت‌گیری جنسیتی مشارکت‌کنندگان است که معطوف به فرهنگ‌های جهانی است (بوستانی و محمدپور، ۱۳۸۸).

دوستی‌ها دارای دلایل متفاوتی است. یکی از دلایل دوستی از نظر پسران شناخت بهتر و کسب تجربه برای ازدواج است. در طول سالیان اخیر در شهرهای بزرگ، ازدواج‌هایی که با آشنایی و رفت و آمد آزاد و بدون قید و شرط دخترها و پسرها صورت گرفته افزایش یافته است (دشتی، ۱۳۷۸؛ آزاد و دیگران، ۱۳۷۹). تنها ۱۰ درصد از ارتباطاتی که قبل از ازدواج در میان دختران و پسران وجود دارد به ازدواج منجر می‌شود (میگنا، ۹۰/۴/۲۴)؛ اما زمینه‌سازی برای ازدواج تا حدی دلیل قابل‌توجیه برای دوستی محسوب

می‌شود و گاهی نیز والدین از این دوستی‌ها باخبرند و آن را مدیریت می‌کنند. اما به طور کلی رابطه متعارف با جنس مخالف موفقیت بیشتری در ازدواج به همراه دارد (هزاره، ۱۳۸۳؛ قاینی، ۱۳۸۶). ضعف برنامه‌ریزی در زمینه فراغت دانش‌آموزان، تهدید جدی در عرصه فرهنگی است که زمینه‌ساز دوستی‌های نامتعارف است (سلماسی، ۱۳۸۱)؛ و افسردگی - جدا از رابطه سالم یا ناسالم - نتیجه شکست در دوستی است (دشتی، ۱۳۸۸). پژوهش‌های خارجی در زمینه‌های دوستی با رویکردهای کمی و کیفی انجام شده است. البته این نوع دیدگاه به رابطه دختر و پسر - که در جامعه ایران وجود دارد - در سایر کشور های وجود ندارد. با این حال، چند مورد از پژوهش‌های انجام‌شده مورد بررسی قرار گرفته است. دلایل مردان برای آشنایی و شروع روابط دوستانه، تمایلات جنسی است و زنان با انگیزه به دست آوردن حمایت و مراقبت فیزیکی برای خودشان به دنبال چنین روابطی هستند (بلسک و باس، ۲۰۰۱). اعتماد در خانواده با رفتارهای مغایر ارزش‌های خانوادگی کاهش می‌یابد و به تناسب مذهبی بودن حساسیت بیشتری نسبت به رفتارهای مبتنی بر دوستی با غیرهم‌جنس به وجود می‌آید و کاهش دین‌داری منجر به افزایش دوستی‌های نامتعارف می‌شود (روستوسکی و دیگران، ۲۰۰۴). پسران به نسبت دختران گرایش کمتری به ازدواج دارند و دخترانی که رابطه جنسی با پسری نداشته‌اند گرایش بیشتری به ازدواج دارند (سالتس و دیگران، ۱۹۹۴).

پژوهش باهانا^۱ (۲۰۱۲) که در آفریقای جنوبی انجام شده است، نشان می‌دهد تجربیات ماندگار از خشونت جنسی در داخل و خارج از مدرسه وجود دارد. ترس از پسران و مردان در رابطه با دوست پسر، معلم مرد، مردان در محله و مردان در خانه وجود دارد. دختران به عنوان عاملان فعال در زمینه‌های نابرابر اجتماعی و ساختاری قرار دارند و با

همه‌گیر شدن هنجارهای جنسیتی، از طرف مردان مورد خشونت جنسی قرار می‌گیرند. معنای ضمنی این پژوهش عاملیت فعال دختران به عنوان مسئله حقوق بشر است. پژوهش استنر^۱ و دیگران (۲۰۰۶) در سه منطقه متفاوت در اروپا نشان می‌دهد که در ساختن روابط جنسی شش معنی مشخص وجود دارد. این واحدهای معنایی را می‌توان در سه تم مرکزی بیان کرد: الف-سنت‌گرایی در برابر آزاداندیشی؛ ب- تمرکز بر مسئولیت‌پذیری؛ و ج-ارتباط بین رابطه جنسی و عشق، و این تم‌های مرکزی به سلامتی به عنوان ملاک برجسته آگاهی از سکس در برابر رفتارهای پرخطر و معنای ضمنی برای رفتار اخلاقی مرتبط است.

سیدات^۲ (۲۰۰۶) در بررسی پدیدارشناسانه رفتارهای مبتذل دختران در دو شهر دهلی و ژوهانسبورگ دریافت تجربیات مشابهی در این زمینه وجود دارد. در بین مشارکت‌کنندگان ژوهانسبورگ، با افزایش ترس از جرم تمایل به محدودیت رفت و آمد در شهر وجود دارد و برای مشارکت‌کنندگان دهلی، ازدحام جمعیت، تجمع و آلودگی صدا و هوا و آزار جنسی با اهمیت است و به طراحی مناسب در زمینه حمل و نقل و سیستم‌های کاهش جرم در فضای شهری توصیه کرده‌اند.

سپنتا و والدز^۳ (۲۰۰۳) نشان دادند که چهار نوع رفتار پرخطر را می‌توان در گروه بزه‌کار دختران مشاهده کرد: روابط جنسی، عده کشی، سوء استفاده و جرم. یافته‌های آنان نشان می‌دهد که این رفتارهای دختران با گروه‌های بزه‌کار مردان و موقعیت مردان در میان آنها مرتبط است. آنها معتقدند که مسائل مربوط به دختران بزه‌کار اگرچه مسائل فردی به نظر می‌رسد، بیشتر به شرایط اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مرتبط هستند.

-
1. Stenner
 2. Seedat
 3. Cepeda and Valdez

نتایج مطالعات ارزش‌ها و نگرش جهانیان که توسط اینگلهارت (۱۳۸۳) انجام شده است نشان می‌دهد که لزوماً معنای یک پدیده مشخص با معنای آن نزد بزرگسالان یکی نیست و هر نسلی ممکن است پدیده‌ای را به گونه‌ای دیگر تجربه کند. به تعبیر اینگلهارت، ارزش‌ها و نگرش‌های کنش‌گران میل به همسان‌سازی با تجربه‌شان را دارد (اینگلهارت، ۱۳۸۳: ۲۰۴).

مور^۱ (۱۹۹۲) در پژوهشی با عنوان زمینه اجتماعی تمایلات جنسی نوجوان: پیامدهای روابط جنسی ایمن دنیای جنسی ۱۵۳ نوجوان ۱۵ تا ۱۸ سال را مورد بررسی قرار داده‌اند. از طریق تجزیه و تحلیل محتوای مصاحبه در این رابطه، موضوع‌های عشق، روابط عاطفی، روابط بین دو جنس، ارزش‌های جنسی و رفتار جنسی کشف شد. هفت موضوع از داده‌های متنی به دست آمده که شامل تساهل، استانداردهای دوگانه، باور به کنترل جنسی، عاشقانه، تأسف از تساهل، تجاوز جنسی، و به پرسش کشیدن است.

چارچوب مفهومی

معنای دوست دختر نزد پسران از دیدگاه تفسیری یا اثباتی قابل بررسی است. اما برخلاف پژوهش‌های اثباتی رایج در این زمینه، در این نوشتار به تبعیت از پارادایم تفسیری، پدیده «دوست دختر» به عنوان یک واقعیت اجتماعی آن گونه که خودش را به کنشگران در اجتماع نشان می‌دهد مورد بررسی پدیدارشناسی جامعه‌شناختی^۲ قرار گرفته است. با توجه به مفروض‌های نظری، «پدیدارشناسی، از رویکردهای تحقیق کیفی» (فلیک، ۲۰۰۶: ۲۳) و «در قالب راهبرد استفهامی» (بلیکی، ۲۰۰۷: ۱۵۶) قرار دارد.

1. Moore
2. Sociological phenomenology

انسان‌ها درگیر روابط شبکه‌ای هستند، تأثیر می‌گذارند و تأثیر می‌پذیرند، وقتی تلاش می‌کنیم کنش انسان‌ها را درک کنیم «می‌بایست روی روابط اجتماعی در کلی‌ترین مضمونش تمرکز نماییم» (امیر بایر، ۱۹۹۷؛ الیاس، ۱۹۷۰؛ به نقل از بروگمن، ۱۳۸۹: ۱۴). دوستی‌ها بر شبکه اجتماعی افراد تأثیرگذارند و تحت تأثیر این روابط تغییر نگرش و ارزش به وجود می‌آید. با اهمیت یافتن شبکه‌های دوستی، شبکه خانوادگی با چالش مواجه می‌شوند.

انسان‌ها واقعیت اجتماعی را در خلال زندگی اجتماعی می‌فهمند و می‌سازند «انسان‌ها، واقعیت‌ها و جهان‌های اجتماعی را آن طور که می‌خواهند می‌بینند و تفسیر می‌کنند نه آن طور که واقعاً وجود دارند» (سولومون، ۱۹۹۳؛ آمریکس، ۲۰۰۰؛ پینکارد ۲۰۰۲ به نقل از محمد پور، ۱۳۸۹: ۳۵). برای پسران، مفهوم دوست دختر در خلال تجربه زیسته شکل می‌گیرد و حالاتی را برایشان ایجاد می‌کند که با تغییرات جسمی و ذهنی همراه است. این ارتباط فعالیت‌های تحصیلی و به طور کلی زندگی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

پدیدارشناسی با توجه به رویکردهای تفسیری دیدگاه طبیعی را، که امور انسانی را بدیهی و از قبل ساخته شده فرض می‌کند، نمی‌پذیرد و کنشگر را در ساخته شدن واقعیت دخیل می‌داند. هر عمل یا حرکت اجتماعی دارای دلیل است. برای شناخت کنش اجتماعی انسان، شناسایی دقیق دلیل کنش لازم است تا شناخت ساخت اجتماعی به دست آید (برگر و لاکمن، ۱۳۸۷). انسان‌ها ذهن دارند، به ساخت اجتماعی واقعیت می‌پردازند و ساخته‌هایشان حدود فعالیت‌هایشان را مشخص می‌سازد. البته برای شناخت فرایند ساخته شدن واقعیت باید به بسترهای اجتماعی توجه کرد و گرنه پدیده‌های اجتماعی قابل درک نخواهند بود (ریترز، ۱۳۷۴؛ تنهایی، ۱۳۸۳؛ علیزاده، ۱۳۸۳).

در عین حال برای توضیح و تبیین دیدگاه پسران جوان نسبت به پدیده «دوست دختر»، نظریه‌های گوناگونی مطرح شده است که هر یک از ابعاد مختلف به این موضوع نگریسته‌اند. به زعم صاحب‌نظران، توجه به زمینه‌های اجتماعی-اقتصادی و ارزش‌های اجتماعی باعث می‌شود که هر کنشگر دوستی را به گونه‌ای تجربه کند. گاهی این تجربه‌ها مشترک و در برخی موارد با یکدیگر متفاوت هستند. کنشگرانی که در بسترهای مذهبی (یوسفی و دیگران، ۱۳۸۶؛ موحد و دیگران، ۱۳۸۶؛ روستوسکی و دیگران، ۲۰۰۴) اقتصادی متفاوت زندگی می‌کنند و روابط جنسی را تجربه کرده یا نکرده‌اند، این پدیده را به گونه‌های متفاوتی درمی‌یابند.

بیشتر پسران به دلیل رابطه جنسی به این نوع دوستی‌ها تمایل دارند (کارول و دیگران، ۱۹۸۵؛ بلسک و باس، ۲۰۰۱؛ داگلاس و دیگران، ۲۰۰۴؛ موحد و دیگران، ۱۳۸۵). لذت جنسی همیشه همراه دوستی نیست، به همین جهت دوستی علاوه بر معنای جنسی بار عاطفی نیز دارد. «مسلماً رفاقت و دوستی حقیقی موقعی به وجود می‌آید که سازگاری، همسانی اخلاقی، علائق و محبت دوجانبه وجود داشته باشد. به همین جهت باید معنای دوستی با غیرهم‌جنس را مانند رابطه جنسی از جنبه‌های جنسی و عاطفی مورد بررسی قرار داد» (مورالی دانیو، ۱۳۸۴: ۲۰).

از سوی دیگر، زیبایی دوست دختر برای پسران دلیل مهمی برای دوستی است. کنجکاوی نیز دلیل مهمی برای تجربه دوستی است. «در دوره نوجوانی، نوجوان در پی رسیدن به آرزوهایش است و حتی کنجکاوی‌هایش باعث می‌شود در پی تجربه خیلی از رفتارها برآید» (رابرستون، ۱۳۷۲: ۱۳۰).

نوجوان اگرچه به دنبال احساس تنهایی و کسب اعتبار در شبکه دوستی به دنبال دوست غیرهم‌جنس می‌گردد، زیبایی را به عنوان یک هدف از یاد نمی‌برد. «بر این اساس،

وقتی فرد در عرصه‌های مختلف انتخاب قرار می‌گیرد، سعی می‌کند از میان موارد متعدد، شقی را انتخاب کند که دارای بیشترین مزیت و فایده و کم‌ترین هزینه باشد» (لیتل، ۱۳۷۳ : ۶۹) علاوه بر موارد ذکر شده دوستی می‌تواند انگیزه‌های مالی نیز داشته باشد.

صرف‌نظر از دلایل دوستی نزد پسران، دوست شدن پسران با دختران نیاز به مهارت ارتباطی خاص، و آشنایی با نمادهای این نوع ارتباط دارد. نوجوانان از طریق ارتباط با دوستانشان رفتارهای انحرافی را می‌آموزند (ساترلند و کراسی، ۱۹۹۲)

با توجه به چارچوب مفهومی سؤالات محوری زیر مطرح شد.

به این ترتیب سؤالات تحقیق به شرح زیر صورت‌بندی شدند:

۱. دانش‌آموزانِ پسر دبیرستانی شهر مشهد از پدیده «دوست دختر» چه درکی دارند؟
۲. دانش‌آموزانِ پسر دبیرستانی شهر مشهد پدیده «دوست دختر» را چگونه تجربه کرده‌اند؟
۳. تجربه ارتباط با غیرهمجنس چه پیامدهایی (احساسی، اعتقادی، جسمی و . . .) برای دانش‌آموزان پسر داشته است؟

روش تحقیق

اگر چه توصیف میزان و انواع کج روی برای شناخت مسئله اجتماعی ضروری است اما برای مدیریت و تأثیرگذاری بر کج روی لازم است این پدیده به طور عمیق فهمیده شود. جستجوها نشان می‌دهد پژوهش‌های صورت گرفته تا به امروز در حوزه‌های کج روی نوجوانان و جوانان ایرانی عمدتاً با رویکرد کمی انجام شده‌اند و با رویکرد‌های کیفی به این موضوع پرداخته نشده است مخصوصاً در مورد رابطه دختر و پسر در جامعه ایران

پژوهش‌های چندانی انجام نشده است. فهم الگوهای کنشی و اینکه مردم چه معنایی به کنش‌هایشان می‌دهند با رویکردهای پدیداری امکان‌پذیر است (بلیکی، ۲۰۰۷). در این نوشتار ابتدا چستی دوست دختر و حالات درونی پسران دانش‌آموز در این ارتباط مورد بررسی قرار می‌گیرد، سپس دلایل انتخاب و پیامدهای این نوع ارتباط بر سایر روابط اجتماعی پسران به شیوه‌ی پدیداری مطالعه می‌شود. پدیدارشناسی به دنبال این است که افراد چگونه دنیای فردی و اجتماعی خود را می‌سازند (اسمیت و اسپورن، ۲۰۰۷: ۵۳ به نقل از یوسفی و دیگران، ۱۳۹۰). با توجه به موضوع تحقیق برای بررسی پدیده‌ی مورد نظر و تفسیر درستی از پدیده از روش پدیدارشناسی استفاده شد.

جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها

به این ترتیب، برای دستیابی به معنای «دوست دختر» نزد دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهر مشهد مراحل زیر انجام شده است.

• تعیین سؤالات و محورهای مصاحبه با مشارکت‌کنندگان

به تبعیت از موستاکس^۱ (۱۹۹۴) سؤالات محوری زیر مطرح شد:

- ✓ دوست دختر را چگونه تجربه کردید؟
- ✓ با داشتن تجربه دوست دختر چه تغییرات جسمانی برای شما رخ داده است؟

✓ این تجربه چه اثر قابل توجهی بر شما نسبت به ارتباط با دیگران بر شما داشته است؟

✓ با تجربه این پدیده چه احساساتی برای شما شکل گرفته است؟

✓ با تجربه این پدیده چه تغییری در تفکرات شما به وجود آمده است؟

✓ کلاً این پدیده را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

• **انتخاب هدفمند مشارکت کنندگان (دانش‌آموزان پسر دبیرستانی)**

نمونه‌ها با توجه به اهداف تحقیق، آگاهانه و برای پوشش دادن تمامی مسئله تحقیق انتخاب شدند. به همین دلیل به افرادی به عنوان نمونه مراجعه شد که از تجربه‌های جدید و متفاوت برخوردار بودند. این نمونه‌ها با حداکثر نوسان^۱ انتخاب شده‌اند (پاتون، ۲۰۰۲)؛ به این معنی که نمونه‌ها با حداکثر تفاوت در طبقه اجتماعی خانواده (پایین و متوسط و بالا)؛ پابندی به دین (معمولی و کم) و میزان ارتباط (شدید و معمولی) در نظر گرفته شد. با انتخاب نمونه و انجام شدن مصاحبه، مصاحبه به داده‌های متنی تبدیل شده و با تحلیل اطلاعاتی که نخستین فرد مصاحبه‌شونده به محقق می‌داد، پاسخ‌گوی دیگر با حداکثر نوسان شناسایی و مورد مصاحبه قرار می‌گرفت. طبق این الگو، با هشت نفر به عنوان مشارکت‌کننده، مصاحبه شد. به این ترتیب این نمونه‌گیری به تعبیر «گلیرز و اشتراوس^۲ نمونه گام به گام و در پیوند با میدان است» (فلیک، ۲۰۰۶: ۱۳۹).

• **تحلیل متن مصاحبه**

مصاحبه‌ها در قالب داده‌های متنی قرار گرفت و جملات تکراری در متن حذف شد. جملات گفتاری به همان صورتی که بیان شدند، نوشته شد تا به داده‌ها کم‌ترین خدشه

1. Maximal variation

2. Glaser & Strauss

وارد شود. تحلیل متنی داده‌ها به تبعیت از کراسول و کوربین (۱۹۹۸) طبق مراحل زیر انجام شد:

۱. تهیه یک پوشه خالی برای داده‌ها
۲. خواندن متن‌های نوشتاری حاصل از مصاحبه‌های عمیق و انتخاب کدهای اولیه بر اساس یادداشت‌های حاشیه‌ای.
۳. تعیین واحدهای معنایی بر اساس داده‌های متنی و حذف متن‌های تکراری
۴. مشخص کردن وجه تعمیمی و تفریدی^۱ واحدهای معنایی
۵. بحث نظریه در تقابل آن با ادبیات موجود

• اعتبار^۲ و پایایی^۳

در این پژوهش، ملاک‌های زیر برای ارتقای کیفیت و اعتبار نتایج مد نظر بوده است.

۱. روشن بودن هدف مطالعه. این مطالعه به توصیف ادراک دانش‌آموزان پسر دبیرستانی از معنای «دوست دختر» پرداخته است بلکه به کمک داده‌های متنی، کدها و پس از آن مقولات و ارتباط مقولات با یکدیگر فرایند شکل‌گیری معنای دوستی بیان شده است.

۱. وجوه تعمیمی به معنایی گفته می‌شود که همه مشارکت‌کنندگان تجربه مشترکی از آن داشته‌اند اما وجوه افتراقی معنای غیرمشترک یک پدیده نزد مشارکت‌کنندگان است که نشان‌دهنده وجه خلاق انسان است که واقعیت اجتماعی را می‌سازد.

2. validity
3. reliability

۲. مفاهیم. به کمک نقل قول‌های مستقیم مشارکت‌کنندگان، کلیه مفاهیم و کدهای باز، تم‌ها و موضوعات اصلی انتزاع شده است. شکل‌گیری این مفاهیم در جدول شماره (۱) مقاله حاضر نشان داده شده است.
۳. زاویه‌بندی پژوهشگر. دلالت بر استفاده از پژوهشگران متعدد در گردآوری، تحلیل و تفسیر داده‌ها دارد که در این بررسی مصاحبه‌های انجام‌شده دو بار توسط دو کدگذار، و با در نظر داشتن تکنیک ممیزی (استفاده از متخصصان پدیدارشناسی) کدگذاری شد. سپس کدها طی فرایند تبادل نظر مقایسه و یک‌دست شد.
۴. تشخیص خارجی. دلالت بر استفاده از متخصصان خارجی جهت ارزیابی کیفیت مطالعه دارد به این منظور از پژوهشگر دیگری خواسته شد تا گزارش پژوهش را مطالعه کند و نظرات خود را اعلام کند. در این مرحله به پیشنهاد کولایزی و وان کام از داوران (پژوهشگران مطلع از حوزه کج روی و روابط با جنس مخالف) برای اعتباریابی نتایج پژوهش استفاده شد (کولایزی، ۱۹۷۸؛ وان کام، ۱۹۹۶؛ به نقل از محمد پور، ۱۳۸۹)
۵. توصیف‌گرهای با استنباط پایین. دلالت بر یادداشت‌های میدانی محقق و نقل قول‌های مستقیم مشارکت‌کنندگان دارد. در ارائه یافته‌های این مطالعه به منظور آشنایی عمیق با دنیای مشارکت‌کنندگان، مکرراً این توصیف‌گرها ارائه شده است.
۶. تمامیت زمینه‌ای. در طول مصاحبه سعی بر این بود که به جوانب مختلف موضوع اعم از ویژگی‌های زمینه‌ای، تفاوت‌های اقتصادی و اجتماعی، آگاهی و تجربه زیسته و . . . نزد مشارکت‌کنندگان توجه شود.

در نهایت در ارائه نتایج نیز گزاره متعلق به فرد مورد مطالعه و تفسیر محقق، از هم جدا شده‌اند و امکان مقایسه یافته‌های متفاوت امکان‌پذیر است (فلیک، ۲۰۰۶).

یافته‌ها

در این پژوهش با هشت مشارکت‌کننده (دانش‌آموز پسر دبیرستانی شهر مشهد) مصاحبه شد. پایگاه اجتماعی-اقتصادی این افراد پایین، متوسط و بالاست و از نظر پابندی به بعد مناسکی دین، در حد معمولی و کم بوده‌اند. میزان رابطه آنها با جنس مخالف شامل گرفتن دست یکدیگر، با هم بیرون رفتن، بغل کردن، تنها بودن در یک مکان خصوصی برای چند ساعت و رابطه جنسی است.

داده‌های متنی با توجه به موضوعات اصلی معنای دوستی، دلیل دوستی، روش دوست شدن و پیامد دوستی تحلیل شده‌اند. پس از مقایسه واحدهای معنایی با یکدیگر مفاهیم مشترک تحت موضوعات کلی قرار گرفتند و در پایان وجوه تعمیمی و تفریدی بیان شده‌اند. وجوه تعمیمی و تفریدی در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

وجوه تعمیمی دوستی پسران با دختران

موضوعات اصلی در برخی موارد در بین مشارکت‌کنندگان به طور مشترک تجربه شده‌اند. که در ادامه بیان می‌شوند

۱. مهر و محبت

معنای دوستی نزد مشارکت‌کنندگان با تجربه دوستی پیوند عمیقی دارد. معمولاً ابراز تمایل به دوستی از طرف پسران صورت می‌گیرد و برای این ابراز تمایل بررسی دقیقی انجام نمی‌شود، بیشتر به صورت دفعی و تصادفی است و حسابگری‌های دقیق در این

زمینه وجود ندارد. یکی از وجوه تعمیمی معنای دوستی، مهر و محبتی است که بین دو جنس رد و بدل می‌شود. مهر و محبت دارای معناهای متفاوتی نزد مشارکت‌کنندگان است. مهر و محبت در نزد ابوالفضل، فداکاری «یک حسی بین دو طرف هستش که به حساب، حس فداکاریه، که حاضری به خاطر اون هر کاری بکنی»، هم‌دلی، صمیمیت و حس خوب در نظر اشکان احساسات خیلی شدید «دوست داشتن یک علاقه شخصی، مثلاً سلیقه‌های مختلفی وجود داره، مخصوصاً سن ما که این روابط احساسات خیلی شدید تره»، سرخوشی و تپش قلب، نزد فرشید چنگ انداختن به دل «ته دل آدم یه جور می‌شه، انگار چنگ میندازن»، داغ شدن بدن و ضربان بالاست و نزد مرتضی حس شرم «حسه، فقط ته دلم یه جور بود که دوسش داشتم، فقط ته دلم انگار خجالت می‌کشیدم، ولی دفعه‌های بعدی طبیعی شد»، دلتنگی و لذت کوچک است.

۲. دلیل انتخاب دوست: کنجکاوی و زیبایی جنس مخالف

وجه تعمیمی دلیل انتخاب دوست از نظر پسران، کنجکاوی و زیبایی چهره جنس مخالف است. به نظر فرشید، کنجکاوی دلیل انتخاب دوست دختر است: «دلم می‌خواست با هم باشیم، این جور بود، می‌خواستم تجربه کنم ببینم چه جوریه» از نظر محمود، دلیل دوستی کنجکاوی اولیه است؛ از نظر مرتضی، تجربه کردن دلیل دوستی بوده است: «همین جوریه، الکی، دلیل خاصی هم نداشت، برا ما فرقی نمی‌کنه، اون دختر عین یه پسره، چون دختر بود، برام جالب بود که ببینم چه جوریه؛ فقط می‌خواستم تجربه کنم» اما دلیل مشترک دیگر انتخاب دوست دختر، زیبایی است. زیبایی دارای ملاک‌های متنوع و اعتباری است. این ملاک‌ها مثل خوشگلی، ظاهر ساده، تیپ زدن، قد، قیافه، هیکل چاق و ملاک‌های مربوط به چهره، شامل صورت گرد، چشم، ابرو، دهن و حتی ملاک‌هایی نظیر لاک و کفش هم مدنظر بوده است.

۳. تلفن همراه برقراری ارتباط و تداوم آن

معمولاً از طریق تلفن همراه و پیام کوتاه ارتباط بین پسران و دختران برقرار می‌شود و معمولاً پسران این رابطه را شروع می‌کنند. ارتباط تلفنی و پیام کوتاه، مطمئن‌ترین راه برای شروع ارتباط و تداوم آن است که می‌تواند به عمیق‌تر شدن دوستی‌ها منجر شود. ابوالفضل شروع ارتباط را در نتیجه تماس‌های ناآشنا بیان می‌کند: «بهم زنگ می‌زنم، حالا نمی‌دونم شماره مو از کی می‌گیرم، از کجا گیر می‌ارم». علی شروع ارتباط را پیام کوتاه «شمارم رو نمی‌دونم از تو گوشی باباش ور داشته بود از کجا ور داشته بود، دیدم بهم اس ام اس داد»، اشکان، فرشید و محمود نیز شروع ارتباط را با تلفن بیان کرده‌اند. محمد شروع ارتباط را در اصرار بر زنگ زدن می‌داند «دفعه اول که زنگ زدیم، گفت که مزاحم نشو و اینا ولی با دو و سه زنگ بعدی یکم دلش می‌خواست دیگه» مرتضی با اشاره و با استفاده از تلفن ارتباط را ادامه می‌دهد «یه روز با ایما و اشاره بهش گفتم که بیاد تو کوچه، بعد خیلی راحت شمارمو گرفت».

۴. مانع پیشرفت در زندگی پیامد دوستی با دختر

با اینکه برخی از مشارکت‌کنندگان هنوز دوست دختر دارند، پیامد دوستی با دختر را مانع پیشرفت می‌دانند. ابوالفضل آن را امری بی‌فایده می‌داند: «در حالت کلی دوست دختر یک چیز خیلی مزخرفیه!»، مرتضی هم آن را مانع پیشرفت می‌داند: «همه لحاظ عامل ضرره، خداییش سد پیشرفته، کلاً جلوی پیشرفت می‌گیره، ولی وقتی کسی رو دوس داشتم، بهش فک می‌کردم، مثلاً وقتی درس می‌خواندم، همش او بیادم می‌آمد». اشکان آن را توصیه نمی‌کند: «یه موقع نه فکر می‌کنی که ای کاش اون کار رو نمی‌کردی، نمی‌تونم که برگردم عقب برم این کار رو نکنم» و فرشید دوست دختر را عامل عقب‌ماندگی می‌داند: «یه جمله بگم که دوست دختر یعنی عقب افتادن از زندگی، خوشی‌های بیخوده زودگذر».

وجوه تفریدی دوستی پسران با دختران

مواردی که بیان شد مقولاتی بودند که به عنوان وجوه تعمیمی بیان شدند، اما در رابطه دوستی با دختر نزد پسران

۱. لذت جنسی

نیمی از مشارکت‌کننده‌ها معنای ادراک‌شده از دوستی با غیرهمجنس را لذت جنسی می‌دانند، ابوالفضل، دوستی را خیال پردازی در مورد رابطه جنسی می‌داند «وقتی با یک دختر داره راه میره همیشه فکرش اینه که چی می‌شد الان تو یک خانه بودیم فلان فلان، آگه بخوای از لحاظ عامه حساب کنی، دوست دختریه تیکه گوشته؛ برا پسر نسبت به جنس مخالف بیشتره، به حساب وابستگی جنسی، غریزه جنسی هم همیشه گفت». محمود ابتدا رابطه را عاشقانه و در ادامه رابطه جنسی می‌داند: «حول و حوش ۳ هفته اول رابطه تقریباً عشقولانه بود، بعدش دیگه رابطه جنسی شد». از نظر مرتضی دوستی با رابطه جنسی همراه است: «تقریباً سه هفته و دو روز بعد از آشنایی حاضر شد که . . . به نظر ما اولین بارش نبود؛ بهش می‌خورد که قبلاً تجربه داشته». دوستی‌ها در اکثر موارد با دلایل مبتنی بر مهر و محبت آغاز می‌شود و در ادامه ارتباط جنسی قوت می‌گیرد که معمولاً از طرف پسران پیشنهاد می‌شود. پذیرش این تقاضا از طرف دختران بستگی به اعتماد آنها به پسران دارد. البته باید در نظر داشت که تجربه قبلی مشارکت‌کنندگان در پذیرش یا رد این پیشنهاد نیز اهمیت دارد. در یک مورد نیز لذت گذرا در میان معنای دوستی وجود دارد «نه میگم ای لذت گذرای» که اشاره‌ای بر نگاه جنسی پسران به این پدیده است.

۲. دلیل انتخاب شدن

سه دلیل عمده پسران برای انتخاب شدن توسط دخترها برای دوستی، زیبایی، علاقه و لذت جنسی است.

۳. دوستان، به عنوان روشی برای انتخاب

علاوه بر استفاده از تلفن به عنوان روش مشترک برای ارتباط با جنس مخالف، از دوستان نیز برای دوستی استفاده شده است. محمود از دوستان خود برای راهنمایی در دوستی استفاده می‌کند: «تو دیدار حضوری گفتم یکی از دوستانم بیاد، که راهنمایی مون کنه؛ چیکار بکنیم، از کجا بریم، چه جوری صحبت کنیم». محمد به واسطه دوستش، دوستی را تجربه می‌کند: «اولین بار شماره یه نفر و از دوستم مرتضی گرفتم».

۴. دلایل قطع ارتباط

دوستی‌ها در بین مشارکت‌کنندگان در بیشتر مواقع بعد از مدتی قطع می‌شود. اشتراکی در زمینه قطع ارتباط وجود ندارد، اما بیشترین دلیل قطع ارتباط به دلیل منع شرعی است. از نظر فرشید خدا رابطه را به هم زده است: «خدا هم بدش اومد، رابطه رو به هم زد». محمود مسائل شرعی را عامل مهمی در بهم خوردن ارتباط می‌داند «اصلش که خوب نیست ولی... خوب به خاطر شرعی، به نظر من مخالف شرعیاتن، خوب نامحرمن دیگه». مرتضی عذاب وجدان ناشی از دین را عامل قطع ارتباط می‌داند: «عذاب وجدانش، مریضی از کجا معلوم که ما بگیریم یا نگیریم، ولی عذاب وجدان یه چیز قطعیه». دلیل بعدی برای خاتمه دوستی بی‌اعتمادی بین دو دوست است. دوست شدن با یک پسر دیگه باعث به هم خوردن دوستی فرشید شده است: «دلت به چی خوش بود؟ حداقل این بود که ازش خیالم راحت بود که وقتی با من دوسته نمیره با کس دیگه دوست باشه». محمود دوست خود را دروغ‌گو می‌داند: «تا یک چند تا دروغ ازش دراومد، ۱۳ اردیبهشت تولدم بود که یه کادو تولد برام خریده بود، دیگه من ولش کردم». در برخی از موارد تداوم ارتباط تفاوت‌های ارزشی را مشخص می‌کند، اشکان عدم توافق ارزشی را در ارتباط با دیگران می‌داند: «با رفیق‌مام روبروسی می‌کرد». محمد عدم توافق را در زمینه ازدواج می‌داند:

«که ما فعلاً قصد ازدواج نداریم، بعدشم شما به ما نمی‌خوری. دیگه کم کم جدا شدیم» و مرتضی این عدم توافق را در پرس و جوهای مداوم می‌داند: «تو امروز چرا دیر آمدی، پری روز چرا رفتی، نرفتی». افزایش مشکلات، منع عرفی و عروس شدن دختر از موارد دیگری است که منجر به قطع ارتباط می‌شود.

۵. اطلاع از دوستی‌ها

در برخی از موارد، کسی از شبکه خویشاوندی افراد از دوستی‌ها اطلاع ندارد، اما در یک مورد خواهر دختر از این ارتباط آگاه بوده است و در برخی موارد مادر پسر حدس می‌زده است، اما دقیقاً اطلاع ندارد: «مادرم تیکه میندازه از دوست دخترا چه خبر، به مادر خیلی راحت‌تر میشه گفت تا به پدر؛ مادر . . . یک جوریه که همیشه بگی».

۶. دلایل تفریدی دوستی

بعد از کنجکاوی و زیبایی، بیشترین دلیل مربوط به نیازهای عاطفی است. از نظر فرشید حرف‌های عاشقانه «مثلاً اینکه دستش رو بگیرم، حرفای عشقولانه بزنم». محمود مورد لطف قرار می‌گیرد: «می‌گفت کمتر پسری دیدم که مثل تو کم‌رو باشه، به خاطر همین خوشم اومد» و محمد از نظر روحی، احساس نزدیکی می‌کند: «از لحاظ روحی فرق می‌کنه به چیزایی میگی که خوشحال میشی». همگونی اخلاقی دلیل دیگری برای دوستی است. ابوالفضل ویژگی‌های مشترک و سازگاری اخلاقی را دلیل دوستی می‌داند: «ستاره‌ای داره. بعضیا ستاره آدمو میگیره، یعنی تو یه اخلاقی داری او هم دقیقاً پازل همون اخلاقه». اشکان و محمود اخلاق خوب را دلیل دوستی می‌داند: «خیلی دختر خوبی بود، اخلاقش خیلی. خیلی اخلاقش خوب بود». محمد صداقت را دلیل پایداری دوستی می‌داند: «مثلاً برا مو قیافه مهم نبود، مهم صداقتش بود؛ قیافشم اگه زشت هم بود، مهم معرفت بود، که ولش نمی‌کردم». کسب اعتبار دلیل دیگر دوستی است؛ ابوالفضل برای روکم‌کنی، علی به

خاطر احساس بزرگی: «یکی که بگی به حساب مو هم دوست دختر دارم، بگی که مو هم بزرگ شدم دوست دختر دارم، مو هم ای کاریم» و مرتضی برای اینکه در میان دوستان خجالت نکشد در پی دوست یابی است: «تو بعضی جمعها انگار برات افت بشه». احساس تنهایی در میان پسران دلیل دیگری برای دوست‌یابی تلقی می‌شود؛ علی به خاطر تنهایی: «به حساب خودم تنها بودم»، فرشید هنگامی که تنهاست: «موقع‌هایی که حوصله‌ام سر میره، تو خونه ام تنهام» و محمد برای فرار از تنهایی «مثلاً احساس تنهایی نمی‌کنی» دوست دختر انتخاب کرده است.

سرگرمی دلیل دیگر دوستی است. محمد بیشتر دوستی‌ها را به دلیل سرگرمی می‌داند: «همین جور، الکی، برا وقت گذرونن! بیشتر واسه سرگرمی؛ از ۱۰ تا ۸ تا سرگرمی، ۲ تا هم اتفاقی» دلیل دیگر هزینه‌های مالی است که دوست دختر برای پسر می‌پردازد، ابوالفضل از اینکه دوستش برای او هزینه می‌کند احساس موفقیت می‌کند: «وضع مالی خودش خوب بود، کار می‌کرد، راستشو بخواین، خیلی گوشاش بلند بود، خوب خرج می‌کرد، اصلاً نمیداشت دست تو جیبم کنم» و لذت جنسی در نظر محمود دلیل تداوم ارتباط است: «الان هم رابطه جنسی» و مرتضی در برخی مواقع به خاطر تحریک جنسی به دوست دختر، احساس نیاز می‌کند: «شاید تحت تأثیری چیزی قرار گرفتی؟ مثلاً فیلمی، یا کسی تحریکم بکنه، اینا ممکنه».

۷. پیامدهای تفریدی دوستی

در وجوه تفریدی محدود شدن شبکه اجتماعی نتیجه‌ای است که بیشتر گزارش شده است. سست شدن ارتباط با خانواده «تقریباً خانواده به خورده خوب دورتر شدم، بیشتر می‌رفتم بیرون، علافی اینا، وقتی با یکی دوست میشی؛ تو خانواده معمولاً کمتر حرف می‌زنی، بیشتر سرت به گوشیت، گوشه‌ام نباشه بیشتر تو فکری، رابطش با خانواده هم

یکم، بدتر میشه» و دوستان «مثلاً رابطہات با دوستات سست‌تر میشه» از نتایج این دوستی است. اما در مواردی نیز تفاوتی در رابطہ با دیگران تغییری ایجاد نشده است «همشان حفظ کردم، رابطم اصلاً فرقی نکرده» و در یک مورد باعث ارتباط بهتر با دیگران شده است «وقتی دوست شدم خیلی چیزا تغییر کرد، اجتماعی‌تر شدم، اخلاق خودم تغییر کرد» قبلاً خیلی تو خودم بودم. منزوی بودم. کم‌حوصله شدن نتیجه دیگر دوستی است. کم‌طاقتی، گوشه‌گیری، بی‌قراری و افسرده بودن از مواردی است که منجر به بی‌حوصله شدن می‌شود. این دوستی‌ها سایر نابهنجاری‌ها را نیز به دنبال دارد. از نظر مشارکت‌کنندگان خودارضایی: «مجبور میشه آدم خودش . . . خود ارضایی کنه»، سیگاری شدن: «حتی ممکنه بری طرف سیگار»، دستگیر شدن و برچسب خوردن: «یه بار اینکه چیز شد. گرفتیمون با هم، من نه ولی اون ترسیده بود». مشروب خوردن: «مشروب چرا نخوردم؟ به خاطر قطع ارتباط» و حتی سقط کردن بچه با روش‌های غیرقانونی بیان شده است. این موارد در مواقع دوستی و برخی هنگام قطع ارتباط اتفاق می‌افتد.

برخی از مشارکت‌کنندگان که رابطہ جنسی را تجربه کرده‌اند، دچار احساس نامطلوبی شده‌اند که معمولاً بعد از رابطہ جنسی به وجود می‌آید: «نه تو اون لحظه خیلی حس خوبی داشتم؛ وقتی که خارج شدم ازش حس بدی داشتم» که تجربه خطرناکی است: «تجربش خوبه ولی ادامه دادش برا همه بده رابطہ جنسی یه چیز ناسالمیه». این رابطہ منجر به کمتر شدن پایبندی به مذهب می‌شود: «بعضیا می‌گن مثلاً ما اگر مذهبی‌تر بشیم احتمالش کمتره. وقتی که نماز نمی‌خوندم به سمت این کارا کشیده شدم، یکیشون از دوستان ما مذهبی‌تره دوست دختر نداره‌ها».

کاهش اعتماد نتیجه دیگر این نوع دوستی‌هاست. بی‌اعتمادی شامل این موارد است: بی‌اعتمادی در خانواده: «خانواده‌ام یک کم بهم شک کردن و اعتمادشون بهم کم شد».

بی‌اعتمادی نسبت به دیگران: «قبلش آدم به هر کسی سریع اعتماد می‌کنه، باعث میشه خیلی سخته اعتماد کنی» و بی‌اعتمادی نسبت به دختر: «خیلی به ذهنشون خطور می‌کنه‌ای که همچنین راحت اومد با ما ای کارو کرد، پس با بقیه هم میره». دوستی هزینه دارد برای برخی این هزینه بالاست. وقت‌گیر بودن و هزینه‌های مالی: «جیب آدمو خالی می‌کنه، هر چی می‌خواست من باید براش تهیه می‌کردم» از جمله هزینه‌های دوستی است. دوستی‌ها در برخی موارد باعث افت تحصیلی است: «درسم خیلی ضعیف شد، راهنمایی شاگرد اول بودم، جووری شده بود که حتی مو تجدید می‌آوردم» و در برخی مواقع در درس خواندن بی‌تأثیر است: «رو درس من تأثیر نداشته چون من درس رو خیلی جدی دنبال می‌کردم». در برخی از موارد قطع ارتباط باعث شده مشارکت‌کننده بیشتر درس بخواند «مثلاً بیشتر درس بخونی که از فکرت بره؟ درس خوندن چرا».

جدول ۱: وجوه تعمیمی و تفریدی معنای «دوست دختر» نزد دانش‌آموزان پسر

دبیرستانی شهر مشهد

وجوه تعمیمی معنای دوستی					
موضوع اصلی	تم	موضوع اصلی	تم	موضوع اصلی	تم
معنای دوستی	مهر و محبت	روش ارتباط	تلفن		
دلیل انتخاب	زیبایی و کنجکاوی	پیامد دوستی	مانع پیشرفت در زندگی		
وجوه تفریدی معنای دوستی					
موضوع اصلی	تم	تعداد	موضوع اصلی	تم	تعداد
معنای دوستی	لذت جنسی	۴	روش ارتباط	دوستان	۴
	لذت گذرا	۱	نتایج دوستی	محدود شدن شبکه اجتماعی خانوادگی	۶
دلیل قطع ارتباط	افزایش مشکلات	۱		کم‌حوصله شدن	۳
	منع عرفی	۱		افزایش نابهنجاری	۳
	منع شرعی	۵		هزینه بالا	۲
	تفاوت ارزشی	۳		عدم تغییر در رابطه با دیگران	۳
	دوست شدن با پسر دیگر	۲		بی‌تأثیر بودن در درس خواندن	۲
	بی‌اعتمادی	۱		کمتر شدن پایداری به مذهب	۱
	عروس شدن	۱		هوس بازی	۲
	توقع داشتن	۱		کاهش اعتماد	۳
دلیل انتخاب	گرایش ذاتی	۲		افت تحصیلی	۱
	عاطفی	۵	اجتماعی‌تر شدن	۱	
	همگونی اخلاقی	۴	تجربه خطرناک	۱	
	وضعیت مالی مناسب	۱	زیبایی (خوشگلی)	۱	
	سرگرمی	۲	لذت جنسی	۲	
	کسب اعتبار	۳	علاقه‌مندی دختر	۲	
	لذت جنسی	۱	زمینه ازدواج	۴	
	احساس تنهایی	۳	اطلاع دیگران	۱	

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از پدیده‌های اجتماعی جامعه معاصر ایران، پدیده دوست دختر است که می‌تواند نهادهای خانواده، ازدواج و دین را با چالش‌هایی جدی روبه‌رو کند. شناخت عمیق این پدیده می‌تواند راهکار مناسبی برای مدیریت این پدیده مهیا کند. اگرچه در این زمینه پژوهش‌های زیادی انجام شده است، هیچ‌کدام به شناخت معنای آن و دلایل آن نزد نوجوانان نپرداخته‌اند. هر کنشی دارای نتایج خواسته یا ناخواسته‌ای است که بر سایر کنش‌های انسان تأثیرگذار است.

از نظر مشارکت‌کنندگانی که پایگاه اجتماعی-اقتصادی آنها پایین و متوسط است و پایبندی کمتری به دین دارند، دوستی‌ها بیشتر معنای جنسی دارند و این افراد رابطه جنسی را تجربه کرده‌اند. اما دوستی در طبقه بالا بیشتر از جنس محبت است. در بررسی پیشینه‌ها نیز به این نکته توجه شده بود که پایبندی به دین در تجربه دوستی اثرگذار است. اما ترکیب پایبندی کم و معمولی به دین و طبقه اجتماعی-اقتصادی پایین و متوسط است که شدت رابطه را افزایش می‌دهد. منع شرعی دلیل قطع ارتباط مشارکت‌کنندگان دارای پایگاه اجتماعی-اقتصادی متوسط است که نشان‌دهنده اهمیت دین در این طبقه است.

دوستی در مشارکت‌کنندگان دارای پایگاه اجتماعی-اقتصادی پایین منجر به محدود شدن شبکه اجتماعی نمی‌شود، اما شبکه اجتماعی سایر افراد محدود شده است؛ و آن‌هایی که به دلیل احساس تنهایی دوست غیرهم‌جنس انتخاب کرده‌اند، شبکه اجتماعی‌شان تغییری نکرده است. دوستی با دختر برای پسران دارای نتایج مشخص است. دوستی در وجه تعمیمی آن مانع پیشرفت است.

نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش بوستانی و محمدپور (۱۳۸۸) در مورد تفاوت در اندیشیدن به مقوله دوستی به نسبت نسل‌های پیشین و عمل به آن و نقش تسهیل‌کننده

تلفن همراه، مطابقت دارد. در بیشتر پژوهش‌ها مشخص شده است که در اغلب موارد پسران به رابطه جنسی تمایل دارند، (کارول و دیگران، ۱۹۸۵؛ بلسک و باس، ۲۰۰۱؛ داگلاس و دیگران، ۲۰۰۴؛ موحد و دیگران، ۱۳۸۵) در این پژوهش، این خواسته وجود دارد اما در همه موارد، دلیل دوستی، لذت جنسی نبوده است که با پژوهش استنر (۲۰۰۴) و مور (۱۹۹۲) همسوست. پژوهش (آذرنیا، ۱۳۷۸) نشان داد علاقه بیشترین دلیل دوستی پسران با دختران است. در این پژوهش مهر و محبت دلیل تعمیمی دوستی است و بیشتر به دلیل کنجکاوی پسران و زیبایی جنس مخالف صورت می‌گیرد که در سایر پژوهش‌ها دیده نمی‌شود. به نظر می‌رسد در مقایسه با پژوهش آذرنیا (۱۳۷۸) در سالیان اخیر بر اساس این پژوهش و بوستانی (۱۳۸۸) معناهای مبتنی بر مهر و محبت در دوستی‌ها به نسبت معنای جنسی افزایش یافته است.

اگرچه بسیاری از پیشینه‌های نظری و تجربی مهم‌ترین دلیل دوستی را لذت جنسی می‌دانند، وجه تعمیمی دوستی مهر و محبت است. در برخی از موارد، دوستی‌ها موجب تغییر نگرش نسبت به معناهای مخالف با دوستی یا شک نسبت به آنها مخصوصاً در حوزه دین شده است، یا به عبارتی مفاهیم دینی در این حوزه به چالش کشیده شده است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اگرچه در برخی از موارد دوستی می‌تواند زمینه ازدواج باشد، بی‌اعتمادی به ازدواج در بین پسران مخصوصاً در افرادی که پایگاه اجتماعی اقتصادی متوسط و پایین دارند، با دخترانی که دوست پسر دارند بالاست. از این نظر با پژوهش سپدا (۲۰۰۳)، هزاره (۱۳۸۳)، قاینی (۱۳۸۶) و (آذرنیا، ۱۳۷۸) همسوست.

آسیب‌های روانی ناشی از شکست‌های عاطفی مانند افسردگی پسران در نتیجه عدم‌پیش‌بینی در تداوم دوستی با نتایج باهانا (۲۰۱۲)، پازلی (۱۳۸۹) و دشتی (۱۳۸۸)

مطابقت می‌کند. آنها افسردگی را جدا از رابطه سالم یا ناسالم نتیجه شکست در دوستی می‌دانند.

اگرچه بسیاری از پژوهش‌ها محیط‌های مجازی (بوستانی و محمد پور، ۱۳۸۸) را روشی برای دوستی با جنس مخالف عنوان کرده‌اند، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که اینترنت و محیط‌های مجازی منجر به دوستی عینی و ملموس با جنس مخالف در بین مشارکت‌کنندگان نشده است.

در دهه‌های قبل، تقریباً نیمی از پسران با دوستان غیرهم‌جنس خود رابطه تلفنی داشتند (آذرنیا، ۱۳۷۸). اما اکنون تلفن همراه، وسیله‌ای است که در همه دوستی‌ها با دختران از آن استفاده می‌شود.

نقش بااهمیت دوستان در یافتن دوست غیرهم‌جنس که در نظریه پیوند افتراقی (ساترلند و کراسی، ۱۹۹۲) مطرح شده است، در این پژوهش نیز در وجوه تفریدی مشاهده شد.

ارزش‌ها و نگرش‌های ذهنی مشارکت‌کنندگان، مخصوصاً در حوزه دین در برخی از موارد با تجربه دوستی تغییر یافته است. از این نظرف نتایج این پژوهش با نتایج اینگلهارت (۱۳۸۳) و روستوسکی و دیگران (۲۰۰۴) همسوست.

اگرچه به طور عام سرگرمی و تفریح، دلیلی برای دوستی با جنس مخالف نیست، این امر نشان می‌دهد که ضعف برنامه‌ریزی در زمینه فراغت دانش‌آموزان (سلماسی، ۱۳۸۱) به عنوان تهدید جدی در عرصه فرهنگی باید مورد توجه قرار گیرد.

نتایج به‌دست‌آمده از این تحقیق ما را به ارائه رهنمون‌های اجرایی سوق می‌دهد؛ از جمله اینکه فرهنگ‌سازی در جامعه ما به گونه‌ای است که عموماً به اولیا توصیه می‌شود با فرزندان‌تان بدرفتاری نکنید، ولی هیچ راهکاری در این زمینه که در مقابل هنجارشکنی

فرزندانتان چه کاری باید انجام دهید، ارائه نمی‌کند. به نظر می‌رسد جامعه ما باید در زمینه‌های ایجابی نحوه رفتار با جوانان سرمایه‌گذاری فرهنگی بیشتری کند. در این خصوص، برای کنترل رفتار خشونت‌آمیز والدین نسبت به فرزندان باید به والدین معانی و انگیزه‌های رفتار فرزندان اطلاع‌رسانی شود و آموزش کافی از طریق وسایل ارتباط جمعی صورت گیرد.

نتایج نشان داد عمدتاً جوانان برای کسب مهر و محبت به غیرهمجنس رومی‌آوردند. به نظر می‌رسد این خلأ عاطفی ریشه در ارتباط نادرست والدین دارد؛ لذا آموزش مهارت‌های ارتباطی موثر مخصوصاً به مادران می‌تواند در ایجاد ارتباط بهتر با اعضای خانواده و به طور خاص جوانان تأثیرگذار باشد.

همچنین در صورتی که سیستم آموزش رسمی کشور در خصوص مسائل جنسی (با در نظر گرفتن شرایط) به دانش‌آموزان آگاهی لازم را بدهد، این مسئله از شکل فعلی که صورت پنهان‌کاری و بعضاً عذاب وجدان را برای جوانان به همراه دارد، خارج می‌شود و همگان آن را به عنوان نیازی خواهند دید که باید در قالب هنجارهای جامعه رفع شود.

منابع

- احمدنیا، شیرین و مهریار، هوشنگ (۱۳۸۳). "نگرش و ایده آل‌های نوجوانان تهران در زمینه همسرگزینی، فرزندآوری و تنظیم خانواده"، مجموعه مقالات دومین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، با عنوان بررسی مسایل جمعیتی ایران با تاکید بر جوانان، دانشگاه شیراز: انتشارات مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۸۳). تحول فرهنگی در جوامع پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات کویر.

- آذرینیا، راضیه (۱۳۷۸). بررسی میزان و ماهیت تعاملات دختران و پسران مشهد، مشهد: جهاد دانشگاهی.
- آزاد ارمکی، تقی و دیگران (۱۳۷۹). "بررسی تحولات اجتماعی و فرهنگی در طول سه نسل خانواده تهرانی"، مجله علوم اجتماعی، شماره ۱۹: ۶۱-۸۷.
- برگر، پیتر. لاکمن، توماس. (۱۳۸۷). ساخت اجتماعی واقعیت، ترجمه فریبرز مجیدی، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
- بروگمن، یرون. (۱۳۸۹). درآمدی بر شبکه‌های اجتماعی، ترجمه: میزایی، خلیل. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- بوستانی، داریوش؛ محمدپور، احمد (۱۳۸۸). "بازسازی معنایی جهت‌گیری جنسیتی پسران نسبت به دختران (ارائه یک نظریه زمینه‌ای)". جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی کتاب زنان، شماره ۴۴: ۱۴۲-۱۷۲.
- پازلی، اندره (۱۳۷۹). راهنمای خودشناسی، ایجاد روابط، انتخاب ارزش‌ها و رشد معنوی نوجوانان. تهران. ترجمه مهدی قراچه‌داغی، نشر البرز.
- تنهایی، ابوالحسن (۱۳۸۳). درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی. مشهد: نشر مردیز.
- جوکار، بهرام (۱۳۸۳). "مقایسه نگرش دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز به دوستی دختر و پسر"، مجموعه مقالات سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، دانشگاه تربیت مدرس، ۹۲-۹۱.
- دشتی، مهرداد (۱۳۸۷). بررسی سبک‌های ارتباط دانشجویان با جنس مخالف بر اساس نوع مواجهه والدین آنها با این ارتباط در دانشگاه صنعتی اصفهان، ۱۳۸۷-۱۳۸۲.

- رابرتسون، یان (۱۳۸۵). *درآمدی بر جامعه*، ترجمه حسین بهروان، تهران: به‌نشر.
- رایینگتن، ارل و مارتین واینبرگ (۱۳۸۳). *رویکردهای نظری هفت‌گانه در بررسی مسائل اجتماعی*، ترجمه رحمت‌الله صدیق سروستانی، چ ۲، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ریترز، جورج (۱۳۷۴). *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- سروش، عبدالکریم (۱۳۷۵). *فلسفه علوم اجتماعی*. تهران: نشر نی.
- سلماسی، مهدیه (۱۳۸۱). *آسیب‌شناسی روابط دختر و پسر، همایش خانواده، دانشجو و دانشگاه*، مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- شیخی، کوهسار (۱۳۸۷). "بررسی فرآیند عشق تخیلی در دانشجویان دختر"، *همایش خانواده، دانشجو و دانشگاه*، مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۷). *آسیب‌شناسی اجتماعی*، تهران: سمت.
- طالبان، محمدرضا؛ مبشری، محمد؛ مهرآیین، مصطفی (۱۳۸۹). "بررسی روند دگرگونی ارزشی در ایران (۱۳۵۳-۱۳۸۸)" *دانش‌نامه علوم اجتماعی*، سال اول، شماره ۳: ۲۳-۴۰.
- عبداللهیان، حمید (۱۳۸۳). "ارزش سنت و باز تولید فرهنگی"، *مجموعه مقالات دومین همایش انجمن جمعیت‌شناسی ایران، با عنوان بررسی مسائل جمعیتی ایران با تاکید بر جوانان*، دانشگاه شیراز: انتشارات مطالعات و پژوهش‌های جمعیتی آسیا و اقیانوسیه: ۲۵۵-۲۹۰.
- عبدالمهدی، محمد (۱۳۸۱). "یادمان رابرت مرتون"، *مجله جامعه‌شناسی ایران*، دوره چهارم، شماره ۲: ۱۳۱-۱۵۷.

- علیزاده، عبدالرضا (۱۳۸۳). پدیدارشناسی دینی مارکس شلر. همکاری حوزه و دانشگاه، ۳۰-۵۰.
- زنجانی، عمید (۱۳۶۹). فرهنگ عمید، تهران: امیر کبیر.
- فلیک، اوه (۲۰۰۶). درآمدی بر تحقیق کیفی، ترجمه جلیلی، هادی: نشر نی.
- قاینی، زینب (۱۳۸۶). میزان تمایل دانشجویان دختر دانشکده ادبیات به روابط قبل از ازدواج، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه علوم اجتماعی.
- گال، مردیت، بورگ، والتر و جويس، گال (۱۳۸۴). روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی (جلد اول). مترجمان: احمدرضا نصر، حمیدرضا عریضی، محمود ابوالقاسمی و دیگران. تهران: سمت و انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- لوزیک، دانیلین (۱۳۸۳). نگرشی نو در تحلیل مسائل اجتماعی، ترجمه سعید معیدفر، تهران: امیر کبیر.
- لیتل، دانیل (۱۳۷۳). تبیین در علوم اجتماعی، عبدالکریم سروش، تهران: صراط.
- محمد پور، احمد (۱۳۸۹). روش در روش. تهران: جامعه‌شناسان.
- محمدپور، احمد (الف) (۱۳۸۹). ضد روش: منطق و طرح در روش‌شناسی کیفی (جلد ۱)، تهران: جامعه‌شناسان.
- محمدپور، احمد (ب) (۱۳۸۹). فراروش: بنیان فلسفی و عملی روش تحقیق ترکیبی در علوم اجتماعی و رفتاری، تهران: جامعه‌شناسان.
- محمدرضا طالبان، محمد مبشری، مصطفی مهرآیین (۱۳۸۹). "بررسی روند دگرگونی ارزشی در ایران (۱۳۵۳-۱۳۸۸)"، دانش‌نامه علوم اجتماعی، سال اول، شماره ۳: ۲۳
- مرادی، ع. (۱۳۸۸). "پدیدارشناسی استعلایی هوسرل به مثابه روش"، درآمدی بر روش‌شناسی مطالعات فرهنگی دانشگاه تهران: ۲۱۷-۲۴۲.

- مظلوم خراسانی، محمد (۱۳۸۱). بررسی مسائل اجتماعی ایران، مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- موحد، مجید؛ حلیمه عنایت و محمدتقی عباسی شوازی (۱۳۸۵). "بررسی رابطه عوامل اجتماعی و فرهنگی با نگرش دانشجویان نسبت به معاشرت و دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج"، مجله علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه شیراز، ویژه نامه جمعیت و توسعه، دوره بیست و چهارم، شماره دوم، پیاپی ۴۷: ۱۴۷-۱۶۵.
- مورالی دانیو، آندره (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی روابط جنسی، ترجمه حسن پویان، تهران: توس.
- میلز، سی رایت (۱۳۸۱). نقدی بر جامعه‌شناسی آمریکایی: بینش جامعه‌شناختی، ترجمه عبدالمعبود انصاری، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- نلسون و همکاران (۱۳۷۵). اختلالات رفتاری کودکان، ترجمه محمدتقی منشی طوسی، مشهد: آستان قدس رضوی.
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (۱۳۸۲). ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان، یافته‌های پیمایش در ۲۸ استان کشور، موج دوم، ویرایش اول، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر طراح‌های ملی.
- هزاره، ناهید (۱۳۸۳). تأثیر روابط قبل از ازدواج بر میزان موفقیت ازدواج، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه علوم اجتماعی.
- هوسرل، ادموند (۱۳۷۲). ایده‌پدیده‌شناسی. تهران: آموزش انقلاب اسلامی.
- یوسفی، زهرا؛ محمدرضا عابدی و حمیدطاهر نشاط‌دوست (۱۳۸۶). "بررسی نگرش والدین شهر اصفهان نسبت به روابط دوستانه دختران و پسران"، فصلنامه خانواده‌پژوهی. سال سوم ش ۱۰: ۶۰۹-۶۰۱.

- یوسفی، علی؛ ملیحه تابعی (۱۳۹۰). "پدیدارشناسی تجربی معنای مرگ، بررسی موردی زنان شهر مشهد"، راهبرد فرهنگ، شماره چهاردهم و پانزدهم، ۴۰-۵۰
- Bhana. D. (2012). "Girls are not free"—In and out of the South African school” , *International Journal of Educational Development*, Volume 32 (2): 352-358
- Blaikie, N. (2007). *Approaches to social inquiry*. 2nd ed. London: polity press.
- Blesk, A. L. & Buss, D. M. (2001). "Opposite-Sex Friendship: Sex Differences and Similarities in Initiation”, *Selection and Dissolution*, PSPB, 27: 1310-1323.
- Carroll, J. , Volk, k. D. & Hyde, J. J. (1985). "Preferences in Male and Female in Motives for Engaging in Sexual Intercourse”, *Archive of Sexual Behavior*, 14: 131-139
- Cavan, R. S., Theodore, N. F. (1963). "Juvenile delinquency”, *Social Forces*, Vol. 41 (4): 425.
- Cepeda , A. & Valdez , A. (2003). Risk Behaviors Among Young Mexican American Gang-Associated Females: Sexual Relations, Partying, Substance Use, and Crime. *Journal of Adolescent Research*, vol. 18(1): 90-106.
- Douglas, T. K. & Melanie, R. T. (2004). "Evolutionary Approaches to Relationships”, In *Close Relationships*, Harry, T. R. and Caryl, E. R. (eds.), New Yoark: Psychology Press.
- Higgins, P. & Mackinem, M. (2008). *Thinking about Deviance: A Realistic Perspective*, Lanham (ed.), New York •Toronto • Plymouth, UK

- Hirchi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berekly: University of California press.
- Moore, S.. & Rosenthal, D. (1992). “The social context of adolescent sexuality: Safe sex implications”, *Journal of Adolescence*, Volume 15 (4): 415-435.
- Pattaon, m. (2002). *Qualitive research and evaluation methods*. Newbury park ca: Sage publication.
- Moustakas, Clark (1994). *Phenomenological Research Methods*, Sage Publications, Thousand Oaks California, <http://www.inside-installations.org>.
- Rostosky, S. S. , et al (2004). “The Impact of Religiosity on Adolescent Sexual Behavior: A Review of the Evidence”, *Journal of Adolescent Research*, 19(6), 677-697.
- Salts, C., et al (1994). Attitude Toward Marriage and Premarital Sexual Activity of College
- Seedat, Mohamed. MacKenzie, Sarah. Mohan, Dinesh (2006). The phenomenology of being a female pedestrian in an African and an Asian city: A qualitative investigation, *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, Volume 9, Issue 2, March, Pages 139-153
- Stenner, P. H. G, Bianchi. M., Popper . M., Supeková. I., Lukšík. & J. Pujol (2006). “Constructions of Sexual Relationships: A Study of the Views of Young people in Catalonia, England and Slovakia and their Health Implications.” *Journal of Health Psychology*, vol. 11 (5): 669-684.

- Sutherland, E. H & D. R. cressy(1992). *Principles of criminology*, 5th ed., Philadelphia, Penn: j. b Lippincott.
- Strauss, A. & j. Corbin, (1998). *Basics of Qualitative Research*. london: sage. Van manen, M. (2010). “The Pedagogy of Momus Technologies: Facebook, Privacy, and Online Intimacy”, *Qualitative Health Research*, XX(X): 1–10.
- <http://www.phenomenologonline.Com>
- <http://ilna.ir/newsText.aspx?id=212415>

<http://www.migna.ir/ravanshenasii/girlsboys/4023-1390-04-24-19-06-28.html>

